

УДК 393.98

Тетяна Юрїївна АЛЕМАЄВА,

студентка групи ПДдср-15-5 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінально-правових дисциплін

факультету № 6 ХНУВС доктор юридичних наук, доцент Щербаківський М. Г.

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ СЛІДЧИМ

Розслідування злочинів за своєю сутністю є пошуком, фіксацією, вилученням та оцінкою відображень-слідів минулої події, якою є злочин. Для слідчого важливого значення набувають знання щодо психологічних процесів, які впливають на поведінку злочинця, супроводжують сприйняття, запам'ятовування певних подій та їх подальше відтворення потерпілим або свідком. Можна виокремити дві форми використання психологічних знань.

1. Непроцесуальна форма. Знання психології використовуються слідчим безпосередньо для вирішення окремих завдань розслідування, що не знаходить відображення в процесуальних документах. Положення психології використовуються на початковому етапі розслідування для встановлення особи невідомого злочинця шляхом складання його так званого «психологічного профілю» («соціально психологічного портрету»). Такий портрет не є доказом у кримінальному провадженні, але застосовується для відшукування осіб, причетних до вчинення злочину (звуження кола запідозрених).

Психологічні положення утворюють наукові основи проведення окремих слідчих (розшукових) дій, особливо допиту. З психологічної точки зору у допиті виділяють три психологічні процеси: а) діагностику особистості допитуваного (визначенні психічних особливостей цієї особи, які використовуються для встановлення з нею психологічного контакту); б) систему психологічних прийомів, що сприяють отриманню інформації (одержання правдивих і повних показань); в) оцінку інформації, отриманої у ході допиту (аналіз з урахування особливостей допитаної особи).

2. Процесуальна форма. Знання психології використовуються слідчим опосередковано, шляхом призначення судово-психологічної експертизи, що знаходить відображення в процесуальних документах (ухвалі слідчого судді, висновку експерта). Психологічна експертиза встановлює ті особливості психічної діяльності особи та такі прояви в її поведінці, які мають юридичне значення та викликають певні правові наслідки. Основними завданнями психологічної експертизи є визначення: 1) індивідуально-психологічних особливостей, рис характеру, провідних якостей особистості; мотивовірних чинників психічного життя і поведінки (наприклад, встановлення індивідуально-рольового статусу особи у злочинній групі (лідер, підвладний, ведений тощо); 2) емоційних реакцій та станів (наявності або відсутності у суб'єкта в момент вчинення протиправних дій фізіологічного афекту або інших емоційних станів, здатних суттєво вплинути на його поведінку); 3) закономірностей перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних властивостей особи (наприклад, визначення рівня розумового розвитку особи, усвідомлювання реального змісту власних дій та повною мірою свідомо керувати ними і передбачати їх наслідки); 4) моральної шкоди та визначення її грошової компенсації.

У кримінальному провадженні слідчий залучає психолога під час проведення слідчих (розшукових) дій із участю малолітніх або неповнолітніх учасників процесу.

Використання знань психології слідчим в непроцесуальній і процесуальній формах спрямоване на дослідження психологічних процесів учасників кримінального провадження з метою забезпечення об'єктивного і всебічного розслідування злочину.

Одержано 17.04.2018



НАУКОВИЙ ГУРТОК КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА ФАКУЛЬТЕТУ № 1

УДК 343.1(477)

Анастасія Сергіївна КОЛЬЧИК,

курсант групи Ф1-303 ХНУВС

Науковий керівник: професор кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1 ХНУВС

кандидат юридичних наук, доцент Бондаренко О. О.

ЩОДО ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Допит є слідчою (розшуковою) дією, найбільш поширеною на практиці. Під час допиту відбувається процес збирання доказів, у результаті якого здобувається і перевіряється значна частина відомостей про злочин, встановлюються мотиви, мета, а також умови його вчинення. Особливої уваги заслуговують особливості допиту неповнолітніх осіб.

Досліджуючи тактику слідчих дій, Є.М. Лівшиць та Р.С. Белкін визначають поняття допиту як процес передачі слідчому допитуваним інформації про подію, що розслідується, або про пов'язані з нею обставини і про причетних осіб.

Як відомо, допит неповнолітніх обумовлений не лише специфікою їх психіки, але й своєрідним процесуальним порядком. Е. Лук'янов зазначає, що допит підлітка потребує глибокого знання особливостей його психіки, виняткового вміння проводити цю слідчу дію, тактовності і стриманості, культури спілкування.

Доречно зазначити, що згідно із ст. 226 КПК України допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря. Важливо те, що допит неповнолітньої особи не може продовжуватися без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день.